

Afsn. 1.2: Fædrene linje for Rechle FÜRST, Gerda ROTHENBORGs farfars farfars farmor

X.520 Chajim Ruben FÜRST, købmand.

Købmand og menighedsforstander i Altona. Født o. 1580. Død 28 maj 1653 i Altona. Begr. i Königstrasse. ~ m.X.521 Sara ABRAHAM (-1666). - se nedenfor. Han må være født omkring 1570-80. Kaldte sig både Chajim og Heinrich. 1612 kom han til Altona, hvor han kom til at stå i spidsen for menigheden. Han nævnes da som værende under beskyttelse ("Schutzjude") af greven af Schauemburg. Var "Parness Unamhig", dvs. en slags menighedsforstander. I 1640 blev han taget i ed af den danske konge og gjort ansvarlig for ro og orden indenfor den jødiske menighed. Han omtales i Glückel Hamelns erindringer [16] som den mest velhavende jøde på den tid (ca. 1650). Han ernærede sig "ærligt og beskedent" og ejede ved sin død ca. 10.000 rdl. 1651 var han husejer og bosiddende i Breitenstrasse i Altona. Gravskriften, Königstrasse i Altona, fortæller at han var "af ædel afstamning", søn af Ruben ("Reuwen"), men iøvrigt vides ikke meget om hans forslægt. Dog ved vi at slægtsnavnet var udbredt også i Berlin og Dessau.

Chajim Ruben Fürsts gravsten på Königstrasse [266]

Hans slægt hører til de ældste askanaiske familier, der har holdt til i Altona igennem adskillige generationer. Kilder: [16], [15] (s. 230 f.), [27] (s. 38 f.), [74], [75]. Hans hustru **X.521** (forslægt ukendt):

X.521 Sara ABRAHAM.

Død 2 sep. 1666. Begr. i Königstrasse. ~ X.520 Chajim Ruben FÜRST, købmand - se ovenfor. Herkomst ukendt. Døde 1666 i Altona efter 13 år som enke. Begravet i Königstrasse, Altona, ved siden af sin mand. Beskrives i inskriptionen som "anset og værdig", datter af "Awraham".

Sara Abrahams gravsten på Königstrasse [266]

Kilder: M. Fürst [74], Gerson [75].

Deres 8 børn:

1 Moses FÜRST, købmand. se IX.260 nedenfor.

2 Nataniel FÜRST, menighedsforst. Død 21 nov. 1681 i Altona. Begr. i Königstrasse. ~ m. Hendel WING (-1662). "Netanel ben Chajim Fürst". Forstander for den højtyske (askenasiske) menighed i Altona som han repræsenterede især overfor den sefardiske menighed i Hansestaden Hamborg. Erhvervede på den jødiske menigheds vegne kirkegården i Altona-Ottensen. Den var i brug indtil 1939. 1941 byggede nazisterne en bunker på stedet. I dag er der etableret et indkøbscenter, men i kælderen er der opsat mindetavler. Hans svært beskadigede gravsten på Königstrasse i Altona fremhæver hans fornemhed og lærdom. Kilde: [74], [27] (s. 38) mm. Han havde en datter Sara, der vistnok blev gift med sin fætter Moses Jeremias Fürst, søn af Nataniels bror rabbinatsassessor Jeremias. En anden datter Freudche var gift med en købmand Ruben Berlin. Begge døtre er begravet i Königstrasse i Altona. En søn Ruben var købmand i Berlin og har efterslægt dér.

3 Salomon FÜRST, fattigforst. Død 30 mar. 1653 i Altona. Begr. i Königstrasse. ~ m. Jitta Moses MEISUS (-1729). "Schlomo Salman, ben Chajim". Menigheds- og fattigforstander i Altona. Døde velsagtens ret ung i 1653 kun 3 dage efter sin far. Begravet ved sine forældre i Königstrasse, Altona. Talte ifølge gravskriften "rene ord", var "dyrebar og elskværdig".

Salomon Chajim Fürsts gravsten på Königstrasse [266]

Beskrives af Glückel von Hameln som "en æreværdig mand og en stor lærd" (s. 30). I tidsrummet 1653-54 døde helt usædvanligt ialt 9 menigforstandere, herunder Salomon og hans far Chajim. Glückel von Hameln, der kun var 6-7 år da det skete, husker det som en dårlig tid med mange interne stridigheder i menigheden. Men med dødsfaldene "gjorde Herren - Han være lovet - en ende på striden blandt forstanderne". En sønnesøn Moses, købmand i Hamborg, død 1745, var gift med en sønne datter af Glückel von Hameln. Kilder: [27] (s. 38), [74]. Efterslægt (3 børn) afsn. 2.11.

4 Jeremias FÜRST, rabbinatsass. Død 1 feb. 1703. Begr. 2 feb. 1703 i Königstrasse. ~ m. efterkommer nr. 2 afsn. 2.19 Zippora (Vogel) Löb Hameln GOLDSCHMIDT (-1722). "Jirmijahu ben Chajim Fürst". Rabbinatsassessor i Altona, dvs. var på samme tid rabbiner og assessor ved retten, autoriseret af den danske konge. Han forestod afgørelser i f.eks. arvesager indenfor menigheden. Gift med en datter af Juda Goldschmidt (yngre slægt G.) og Esther Goldschmidt (ældre slægt G.). En søn Josph skrev forordet til Mordechai Süsskind & Moses Rothenborgs række af responsæ "Schäaloth Uteschuboth". Kilder: [15] (s. 234, 236), [74]. Hans gravsten roser ham som en "taler af sandhed" mm. Efterslægt (6 børn) afsn. 2.12.

5 Brendel FÜRST. ~ m. Salomon KNORR, købmand (-). Købm. i Delfzijl i Holland. En søn Aron Samuel Salman Eisek Knorr døde 28 maj 1666 og er begravet i Altona, Königstrasse. Efterslægt ellers ikke undersøgt. Iflg. Duckecz [74] nedstammer den hamburgske familie von der Porten fra dette ægtepar. Ifølge en hollandsk kilde var Salomon Knorrs hustru dog Freudchen Fürst, Brendels søster.

6 Freudchen FÜRST. Død 21 mar. 1698. Begr. i Königstrasse. ~ m. Ruben S. GOLDZIEHER (-). "Freude bat Chajim Fürst". Var ifølge gravskriften "en pryd for sin forstand" og "dygtig og flittig med sit håndarbejde".

Freudchen Fürsts gravsten på Königstrasse [266]

En datter Sara er begravet 1714 i Møllegade i København. Hun var gift med Henrik Israel, kantor ved menigheden i Kbh., og har stor efterslægt i Danmark. Efterslægt ellers ikke undersøgt. Kilde: [18].

7 Samuel FÜRST. = nr. IX.270 afsn. 1.5.

8 Esther FÜRST. Død 14 okt. 1689 i Altona. Begr. i Königstrasse. ~ m. Nathan LEVI (-). Hendes gravsten i Königstrasse er bevaret, men defekt. Efterslægt ukendt.

IX.260 Moses FÜRST, købmand.

Købmand i Hamborg-Altona. Død o. 1640 i Hamborg(?). ~ m. IX.261 Bella ISRAEL (-1665). - se nedenfor. Levede formodentlig hele sit liv i Hamborg-Altona, hvor begge hans brødre havde vigtige poster i den jødiske menighed. Hans gravsten er ikke fundet på Königstrasse i Altona. (er muligvis gået til grunde). Kilder: [15] (s. 234), [27] (s. 38 f.), [74], [75]. Hans hustru **IX.261** (forslægt ukendt):

IX.261 Bella ISRAEL.

Død 13 juli 1665 i Altona. Begr. 14 juli 1665 i Königstrasse. ~ IX.260 Moses FÜRST, købmand - se ovenfor. I Königstrasse i Altona findes hendes gravsten med en meget kortfattet inskription. Hun prises som "den dyrebare Bella".

Bella Israels gravsten på Königstrasse [266]

Sønnen Israel er åbenbart opkaldt efter sin morfar.

Deres 4 børn:

1 Israel FÜRST, hofjuveler. se VIII.130 nedenfor.

2 Channa FÜRST. Født o. 1627. Død 6 feb. 1697 i Altona. Begr. i Königstrasse. ~ m. Abraham HAGEN, hofagent (-1689). Agent og hofleverandør for Hertugen af Mecklenburg. Hendes mands efterfølger som Mecklenburgs hofleverandør var hendes brordatters mand Bendix Goldschmidt (s.d.). Efterslægt ukendt. Kilde: [15] (s. 228). Ifølge hendes gravsten i Königstrasse i Altona, blev hun 70 år. Hun var "fornem, veltalende og anstændig" og drev "ærlig" handelsskab.

Chanah Fürsts gravsten på Königstrasse [266]

3 Jeremias FÜRST, købmand. Død 16 juli 1699. Begr. i Königstrasse. Købmand i Altona. Fik 24. februar 1682 pas til Danmark gennem sin bror Israel, idet "han undertiden forårsages i sine Ærinder udi Kongens Riger og Lande at forskikke med Juveler og andet". Gravindskriften på Königstrasse i Altona roser ham for hans styrke i alle hans bestræbelser, hans trofasthed mm. Det fremgår endvidere at han havde været gift med børn [282].

4 Salomon FÜRST. Død 17 dec. 1703. Begr. i Königstrasse. ~ m. Merle Isak FLÖRSHEIM (-1702). "Schlomo Salman ben Mosche Fürst", døde i følge gravskriften "bedaget". Han havde været gift og havde børn, men ellers er han ukendt. Han kan være far til Ruben Salomon Fürst, købmand i København begravet i Møllegade 1729.

VIII.130 Israel FÜRST, hofjuveler.

Gottorfisk hofjuveler, menighedsforstander i Altona. Født i Altona(?). Død 2 sep. 1710. Begr. i Königstrasse. ~ m.VIII.131 Rane LEVI (-). - se nedenfor. Mangeårig forstander for de tre jødiske menigheder i Hamborg-Altona. Velhavende. Havde titel af "hofjuveler" ved det gottorfiske hof og drev i perioder handel sammen med sin svigersøn Bendix Goldschmidt (s.d.), Kgl. Dansk Hofagent. Fik pas til at rejse og bo i Danmark i 1673, men flyttede aldrig fra Altona. Blev 1679 sammen med andre menighedsforstandere idømt bøde for ikke at have betalt beskyttelsespenge til den danske konge (6 rdl årligt). Blev af menigheden i Altona sendt til København i 1699 for at udvirke at menighedens privilegier indført af Chr.IV i 1641 blev konfirmerede af Frederik IV. Ifølge gravskriften i Königstrasse i Altona døde han "bedaget og mæt af dage", ærefuld overfor lærdom, en "fortaler for sit folk".

Israels Fürsts gravsten i Königstrasse [266]

Mindst 6 børn og stor efterslægt i Danmark især gennem sønnen Chajim (Fürst, Goldschmidt, Rothenburg, Salomonsen mm.). Kilder: [15] (s.48 f., 230 ff), [197] (s. 433 f), [74]. Hans hustru **VIII.131** (forslægt ukendt):

VIII.131 Rane LEVI.

~ VIII.130 *Israel FÜRST, hofjuveler* - se ovenfor. Iflg Irene Newhouse [18] datter af Aron Josef Levi og Bella. Ellers ukendt.

Deres 8 børn:

1 Rechle FÜRST. se VII.65 nedenfor.

2 Chajim (Henrik) FÜRST, juveler. = nr. VII.66 afsn. 1.3.

3 Jitsche FÜRST. Død 5 juli 1717 i Altona. ~ m. *efterkommer nr. 1 afsn. 2.19 Bendix GOLDSCHMIDT, kgl. hofagent (-1721)*. Også kaldt Gitel. Hendes mands søster var gift med hendes farbror Jeremias. Der kendes 2 sønner [15] (s. 230) mm. Efterslægt (7 børn) afsn. 2.13.

4? FÜRST. ~ m. *Moses BRODA, rabbiner (-1710). Rabbiner i Hanau*. Fornavn ukendt, men det vides at en datter af Israel Fürst var gift med rabbiner i Hanau Moses Broda, senere Bamberg og Worms. Han skrev med sin far en bog "Eschel Abraham", Frankfurt a/M 1747 med fortale af sønnen Saul [15] (s. 230).

5 Aron FÜRST, købmand. Død 16 juni 1729. Begr. i Königstrasse. ~ m. *Gütel SCHIFF (-1731)*. Velsagtens købmand i Altona. Mindst 1 barn. Skæbne iøvrigt ukendt [18]. Gravstenen i Königstrasse i Altona priser ham som "fredselskende" og "tro" i sin handel og vandel.

Aron Fürsts gravsten på Königstrasse [266]

Efterslægt (1 barn) afsn. 2.14.

6 Moses Israel FÜRST, købmand. Købmand i Hamborg-Altona. Død 18 juni 1715 i Altona. Begr. i Königstrasse. ~ m. IX.270-2. Jette Samuel FÜRST (-1699). Muligvis den "Herr Mosche, Sohn des Vornehmen, des geehrten Israel Fürst" der blev begravet 1715 i Königstrasse i Altona. Hans hustru er ifølge gravstensindskriften datter af den fornemme leder Schmuel Fürst. Hvilken Samuel Fürst det drejer sig om videsikke. En datter Sara blev gift Salomonsen [73]. Efterslægt (1 barn) afsn. 2.15.

7 Ruben FÜRST, købmand. Dødo. 1739. Søgte 1682 om borgerskab i København, men fik blot lejdebrev. 1684 slog han sig ned i København, hvor han dog fik afslag på at sælge "Linned og Hvide Kniplinger" fra sit hus. 1699 ansøger han sammen med sine bror Hinrich (Chajm) om at måtte sende to tjenere i forretningsanliggender til Norge, men får afslag [282]. Han er formodentlig den Ruben Fürst, der sammen med Meyer Goldschmidt (s.d.) og to andre mænd erhvervede begravelsespladsen på Møllegade. Død 1739 iflg. [14] (s. 128 note 16).

8 Freudchen FÜRST. Død 15 dec. 1705 i Altona. Begr. i Königstrasse. ~ m. Jacob SCHIFF, købmand (-1707). Købm.(?) i Altona. Gravstenen roser hende som "køn, værdig og yndig". Hun er muligvis mor til Moses Jacob Schiff (der lod sig døbe Neumann) gift med hendes brordatter Judith.

VII.65 Rechle FÜRST.

Død 1752 i København. Begr. 15 mar. 1752 i Møllegade. ~ m. VII.64 Moses Mordechaj ROTHENBURG, overrabbiner (1665-1712). Rabbiner i Tykoczin, Brest-Litovesk, overrabbiner i Altona. Se afsn. 1.1. Som enke levede hun de senere år hos sønnen Behrend Rothenborg i København, hvor hun døde d. 15 marts 1752. Hendes gravsten i Møllegade var stadig omkring 1920 godt bevaret, men er i dag ulæselig. Kilder: [14] (s.171), [15] (s. 230).

Rechle Fürsts gravsten i Møllegade, ulæselig og identificeret alene ud fra positionen.

6 børn med **VII.64 Moses Mordechaj ROTHENBURG**, se afsn. 1.1 .

Henvisninger

- [1] Margolinsky, J.: Jødiske Dødsfald i Danmark 1693-1976, Kbh. 1978
- [14] Salomon, J. & J. Fischer (red.): Mindeskrift i Anledning af 100-års-dagen for Anordningen af 29. marts 1814, Kbh. 1914
- [15] Fischer, J.: Meir Goldschmidts Stamfædre. I Tidsskrift for Jødisk Historie og Litteratur, udg. J. Salomon, J. Fischer, D. Simonsen, Kbh. 1919-25.
- [16] Kaufmann, David: Memoiren der Glückel von Hameln 1645-1719, Frankfurt am Main 1896
- [18] Newhouse, Irene: FUERST.GED, gedcom-fil tilsendt oktober 1995
- [27] Duckesz, E.: Zur Geschichte und Genealogie der ersten Familien der hochdeutschen Israeliten-Gemeinden in Hamburg-Altona, Hamborg 1915
- [73] Fischer, J.: Slægten Salomonsen, Nyborg 1927
- [74] Duckecz, Eduard(?): Familie Dr. M. Fürst, Hamborg, privattryk
- [75] Kaufmann, David(?): Ahnensaal der Familie Dr. Hartog Gerson, privattryk(?)
- [95] Rosenstein, Neil: The Unbroken Chain, Shengold Publishers 1976
- [196] Nielsen, O. Kjøbenhavns Dipolmatarium I-VIII, Kbh. 1887
- [197] Kellenberg, H.: Sepharten an der unteren Elbe
- [201] Jewish Encyklopedia, New York 1901-1906
- [217] Wunder, Meir. Meorei Galicia: Encyclopedia Lekhakhmei Galicia 1-5. Jerusalem (The Institute for the Commemoration for Galician Jewry), 1978-1997 (Hebræisk med engelsk indeks)
- [266] Steinheim-Institut: Datenbank zur jüdischen Grabsteinepigraphik, www.steinheim-institut.de
- [282] Hauch-Fausbøll, Th.: Jødernes Færden og Ophold i den danske Stat i det 17. Århundrede. Tidsskrift for Jødisk Historie og Litteratur, bd. II, Kbh. 1920
- [312] Arnheim, Arthur, Chava Turniansky: Yiddish Letters. From the Seventeenth-Century World of Glikl Hamel, 2020